

РЕЦЕНЗІЇ

Ірина ЦИБОРОВСЬКА-РИМАРОВИЧ,

с. н. с. відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ, канд. іст. наук

Визначна подія у вітчизняному книгознавстві

(Напрестольні Євангелії XVI–XVIII століть у зібранні Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника : Каталог / Упорядник Л. А. Юріна // Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник. - К. : КВІЦ, 2005. - 195 с.: іл. - Пам'ятки культури.)

Весною цього року вийшла друком книга, яка мусить привернути увагу фахівців-книгознавців, мистецтвознавців, істориків та культурологів. Науковий каталог колекції напрестольних Євангелій з фондів Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника вміщує відомості про 209 примірників Євангелій XVI–XVIII ст., видрукованих у Вільні (друкарня Мамоничів, 2 од. зб.), Києві (друкарня Києво-Печерської лаври, 73 од. зб.), Львові (друкарня Ставропігійського Успенського братства, 18 од. зб.; друкарня Михайла Сльозки, 1 од. зб.), Почаєві (друкарня Почаївського василіанського монастиря, 2 од. зб.) і Москві (друкарня «Печатный двор», 27 од. зб.; Синодальна друкарня, 83 од. зб.). Колекція напрестольних Євангелій Заповідника є однією з найбільших у кількісному відношенні та однією з найцікавіших з історико-книгознавчої точки зору серед подібних зібрань в Україні. Каталог надає вичерпну інформацію про зібрання Євангелій кириличного друку в металевих окладах, більшість з яких виконані з високою художньою майстерні-

стю і є справжніми витворами золотарського мистецтва.

Головною відмінністю даного Каталогу від попереднього * є те, що в нього включені описи всіх примірників напрестольних Євангелій XVI–XVIII ст., які зберігаються в колекції стародруків Заповідника, і наведено всі провенієнції.

У передмові автор-укладач Л. А. Юріна подає історико-книгознавчий аналіз музейної колекції напрестольних Євангелій, зупиняється на особливостях їх друкарського та художнього оформлення та подає мистецтвознавчу характеристику золотарських оправ зібрання в контексті історичного розвитку європейського мистецтва.

Структура каталогу побудована вдало, з урахуванням особливостей опрацювання книжкового зібрання та цілей, які ставив перед собою автор-укладач. Стародруки систематизовані за місцем видання. У середині однієї географічної назви – за друкарнями, у межах однієї друкарні – за хронологією, а в рамках одного видання – в порядку інвентарних номерів. Чіткість організації каталогу робить його зручним для роботи дослідників.

Позиція каталогу несе в собі відомості про примірник видання за такими рубриками: **порядковий номер стародруку; сучасний шифр; бібліографічний опис видання**, який включає: назву, дату, формат у частинах аркуша, повну формулу сигнатур та фоліації, наклад (якщо є відомості про нього), кількість рядків на сторінці, висоту шрифтів у мм; **художнє оформлення видання**: наявність гравюр, ініціалів, заставок, кінцівок, виливних прикрас тощо, імена граверів (якщо вони вказані), підписи на гравюрах в оригінальній формі; **посилання на каталоги стародруків; опис оправи**, який включає докладну художньо-мистецтвознав-

* Києво-Печерський державний історико-культурний заповідник. Стародруки XVI–XVIII ст. : Каталог / Автор тексту та упорядник М. М. Кубанська-Попова. – К.: Мистецтво, 1971.

чу характеристику окладів, техніку їх виконання (гравіювання, карбування, литво, позолота, емаль, чернь, тиснення); **стан збереження** стародруку в цілому (паперу та окладу); **розмір книжки** (довжина, ширина, висота у см); **записи** як рукописні, котрі містяться в книжці, так і гравійовані, котрі трапляються на окладах; **тавра** (з посиланням на публікації); **джерело та час надходження до музейного фонду** (з посиланням на інвентарні книги); **реставрація** (прізвище реставратора, організація, де реставровано книжку, рік, коли відбулася реставрація); **виставки**, на яких експонувався примірник; **публікації**, в яких подається опис примірника або він згадується (каталоги стародруків, друковані каталоги виставок, статті тощо); **«старі позначення»**, які включають давні шифри й сигнатури.

Практично кожна позиція каталогу супроводжується чорно-білою світлиною доброї якості із зображенням окладу, яка наочно демонструє його вербальний опис, вміщений поряд. В історико-книгознавчих дослідженнях такі ілюстрації відіграють важливу роль при типології оправ, розширюють інформаційну базу даних про творчість художників-граверів та золотарів. 42 примірники проілюстровані кольоровими світлинами, які дають глибше сприйняття художнього виконання напрестольних окладів. Саме такі ілюстровані каталоги дозволяють яскраво виокремити розвиток золотарського мистецтва XVII–XVIII ст., зокрема українських барокових оправ з металу.

У «Каталозі» опубліковані вкладні та власницькі записи колекційних стародруків, які охоплюють близько 300 персоналій та доволі широкий географічний ареал. Вони містять важливу інформацію про долю музейних примірників. Каталог уперше вводить у науковий обіг значний обсяг джерело-

знавчого матеріалу, який суттєво допоможе при дослідженні побутування книги в українських землях у XVII – першій половині XIX ст. та її соціальної ролі, аналізі книжкових цін та вартості роботи золотарів-інтролігаторів, розвитку книжкової торгівлі, бібліографічній реконструкції монастирських бібліотек та церковних книгозбірень, у першу чергу Києва, у названий період. Автором-укладачем опрацьовано та опубліковано низку надзвичайно цікавих з історико-культурної точки зору записів при максимальному збереженні особливостей оригінального тексту.

Видання має солідний науково-довідковий апарат, який складається з іменного покажчика; покажчиків географічних назв, церков, монастирів та державних установ; майстрів-золотарів, пробірних майстрів, альдерманів; граверів та рисувальників; списків умовних скорочень; літератури (123 позиції); видань, посилання на які подаються скорочено.

Ошатно виданий «Каталог» за змістовою наповненістю, науковим рівнем опрацювання, поліграфічним виконанням залишиться помітною подією в сучасному вітчизняному книгознавстві та мистецтвознавчих студіях у золотарській галузі прикладного мистецтва. Він є взірцем надзвичайно плідного, з нашої точки зору, комплексного методу в історико-книгознавчих дослідженнях стародрукованих видань, який включає в себе не тільки детальний бібліографічний опис, а й фіксує всі індивідуальні особливості примірника шляхом наукового опрацювання провенієнцій та характеристики оправ. Комплексний метод, вочевидь, сприяє поступальному розвитку книгознавчої галузі історичної науки і дозволяє розглядати стародрук як цілісну історико-культурну пам'ятку в розмаїтті скарбів світової культури.

Федеральне агентство з культури і кінематографії Російської Федерації, Російська бібліотечна асоціація, Російська державна бібліотека та Науково-технічний центр «Інформрегістр» 18–20 жовтня 2005 р. в Санкт-Петербурзі в рамках серії щорічних професійних форумів «Актуальні проблеми комплектування і депонування фондів бібліотек» проводить **Всеросійську науково-практичну конференцію «Електронні документи в бібліотеках Росії: комплектування, збереження, доступність»**.

Для уточнення проблематики і формування програми конференції оргкомітет рекомендує ознайомитися з переліком проблем, які пропонуються до розгляду. Бажаючим взяти участь у роботі конференції слід не пізніше 10 вересня 2005 р. надіслати теми доповідей для включення в її програму, а також відповіді на запропоновану анкету.

E-mail: niobf @ nlr.ru

Тел. 8(812) 718-86-13.